

nem sokra becsülték. Alighanem azért is, mert nem lehetett meggazdagodni belőle. Hogy a tanítványok másik, nagyobbik felének mi volt a foglalkozása, erről csak annyit tudunk, hogy főpapok, írástudók és vének nem akadtak köztük.

Nagyon megbotránkoztató dolgot fogok mondani. Jézus szeretett sarkítani. Kik beszélnek sarkosan? Akik magyarul akarnak beszélni, közérthetően, félreérthetetlenül. Csak a főpapok, írástudók és vének kívánták pokolba Jézust? Szó sincs róla. Az alpapok, a falvak zsinagóga-elöljárói, a kisvárosi tisztos polgárok is. Mindazok, akik nem szeretik a harsány prófétákat, s azokat, akik arról énekelnek, hogy nem lesz mindenkor így. Mindazok, akik tudják, hogy úgy lehetne bizony holnap is, ahogyan ma van, ha az ilyen Jézus-félék nem köpnének bele a levesükbe azzal, hogy holnapra megforgatják az egész világot. Mindazok a fal mellett járók, akik számára az élet nem egészen elviselhetetlen, s akik e rokonhelyzetük következtében találkoznak a főpapok, az írástudók és vének barátságos tekintetével. Az a sarkítás, hogy ezekről a gyalogjárókról Jézus nem beszél, csak az aktív, hivatásos gyilkosairól, akik a 72 tagú nagytanácsban egyenként a halálára szavaznak. Akiktől nem kértek szavazatot, azokról Jézus nem beszélt. Jézus számára ezek szerint kik a gyilkosok? Akiknek ez a mesterségük. A hatalomgyakorlók. A kiközösítők. Tehát éppen a főpapok, az írástudók, a vének.

Jézus sarkít. Nem a halászok hittek Jánosnak, hanem a vámosok és az utcanők. Mért sarkít Jézus? Üzen a főpapoknak, írástudóknak és véneknek: nincsen olyan megvetett társadalmi rétege Izraelnek, amelyben az Istennek ne volna több labdába-rúgási lehetősége, mint nálatok. Nincsen. Ti vagytok Isten számára a legreménytelenebb eset. Ti, akár mint osztály, akár mint személy. Erre van egy önfelmentő sztereotípiája az egész kereszténységnek. Ez: igen, igen, de hát ezek a zsidók. Nem lehet róluk ránk következtetni. Válaszolok erre a sztereotípiára. Nem vagyok zsidóbérenc sem, és antiszemita sem, mert nem kívánok a zsidóknak és nem akarok tenni a zsidóknak semmi olyat, amit nem kívánok magamnak. A zsidó nem utolsó népe az emberi történelemnek. Belőlük került ki a názáreti Jézus is, s a Hamvas Béla által emlegetett Hagymánynak nincs nagyon sok olyan méretű alakja, mint Jézus. Következésképpen a zsidó főpap, írástudó és vén nem lehet rosszabb, mint a nem-zsidó. A fent mondottak nemcsak a zsidókra érvényesek. Bármely nemzetre és vallásra is.

De hát ez prédikáció, s a padban ülők között aligha van főpap, írástudó, vén, vámos és utcanő. A sarkító Jézusnak nem kerülünk a szájára. A második vonalban vagyunk: alpapok, tisztos polgárok, halászok. A hatalomgyakorlásnak vannak totális módszerei. 1948-

ban minden felnőtt embert megkérdeztek, kívánja-e Mindszenty példás megbüntetését. Aki nem kívánta, így vagy úgy, de Jézus és Mindszenty sorsára jutott. Mindebből legyen világos, hogy lehet azért prédikálni úgy is, hogy nem emlegetjük azt az egy dénárt. Ámbátor annak, akinek több dénár kellett, jobb volt, ha 1948-ban elkerülte a kérdezőket. Nem lehetett elkerülniök! Miért nem? Ők voltak a kérdezők. Isten legyen irgalmas annak, aki több dénárt akar!

(2001.)

(Szerkesztői megjegyzés: Gyurka bácsinál az „egy dénár” prédikációs jelentőségét lásd pl. az előző Koinónia-számban - is...)

MERZA JÓZSEF

A KÖVETKEZŐ LÉPÉS...

(5.)

5. Akiket összetart Isten szeretete

Szép és fordulatos a mai szentlecke szövege. A pályára visszatekintő Pál emelkedett hangú mondatokban szól arról, hogy a jó harcot megharcolta, a hitet megtartotta, s készen várja őt az igaz élet koronája (2Tim4,7-8). Az Úr pártjára állt, amikor mások cserben hagyták és Ő majd elvezeti őt mennyei országának üdvösségére. Könnyen érthető, világos, megkapó szavak ezek. Ahogy most visszaemlékezem, magam is használtam középiskolás koromban, valamelyik magyar dolgozatom csattanós befejezésére. Sokaknak tetszik az egyházban ez a szakasz, ezért választották a szentmise leckéjének. Természetes, hogy amikor liturgikus szövegeket készítünk, egy kicsit szerkesztői feladatot is ellátunk. A pillanatnyilag szükségtelen összefüggésekre utaló részeket kivágjuk, a megvágott részeket úgy illesztjük össze, hogy egységes hatást keltsenek, jó legyen az olvasmány felépítése, adjon érthető tanítást, ne legyen túl hosszú, és így tovább. A Timóteushoz írt második levelet is megvágta a liturgikus szerkesztő, hogy alkalmassá tegye az igehirdetés számára. Kihagyott belőle két olyan verset, amely megbontotta volna a szöveg szárnyalását. Nem költői dolgokról van szó ezekben, nagyon is hétköznapiak a témák. Engedjétek meg, hogy felvegyem ezt a kivágott szakaszt és elmondjam azokat a gondolatokat, amelyeket e sorok ébresztenek bennem.

Mit tudunk meg belőlük? Pál sürgeti Timóteust, hogy igyekezzen hozzá, jöjjön minél előbb. Démász ugyanis

otthagya őt, mert jobban tetszett neki a világ és elment Tesszalonikába. Kreszcensz és Titusz is elutazott, az egyik Galáciába, a másik Dalmáciába. Tihikuszt Efezusba küldte Pál, így egyedül Lukács van vele. Ha jön Timóteus, hozza magával Márkot is, mert segíthet a szolgálatban. Pál Troászban hagyta a köpenyét Karpusznál. Ott vannak a könyvei is, főleg a pergamen tekercsek. Timóteus legyen szíves magához venni ezeket a dolgokat, amikor átutazik Troázon. Alexander, a rézműves, nagy gazember, óvakodjék tőle.

Timóteus, Démász, Kreszcensz, Titusz, Tihikusz, Lukács, Márk, Karpusz, Alexander. Hét vers, kilenc név, a tizedik Pál. Nézem ezt a hét verset, ezt a hét szürke verset, és egyszerre megelevenednek a sorok, feltárul a történelem. Mikrokozmoszt látok, vagy inkább mikrokoinoniát. Cseppben egy világ, egy születő egyház. És ennek az egyháznak emberi arca van.

Hirtelen ötlettől indítva, lapozni kezdek a páli levelekben. Köszönd Priszkat és Aquilat, meg Onoziforuz családját – olvasom. Erasztusz Korintusban maradt, Trofinuszt betegen hagytam Milétosban. Köszönt Eubulosz, Pudensz, Linusz és Klaudia. Istenem, ezek élő emberek voltak! Jönnek tovább a nevek: Artemász, Zénász, Apolló, Filemon, Appia, Arhippusz, Epafrász, Arisztarkhosz, Főbe, Eepevetusz(van ilyen ?), Mária, Andronikusz. Júnia, Ampliátusz, Urbánusz. Erővel kell abbahagyni az írást, de a végére még odateszem a Filemon házában lévő közösséget. Férfiak és nők, munkatársak, bajtársak, kedves nővérek, leszakadó közösségi tagok, ellenségek. Körülbelül 75 nevet gyűjtöttem össze hamarjában a levelek anyagából, sorban felírtam őket egy papírra és nézegettem, ismételtetem őket, megpróbáltam beleképzelné magam abba szociális mezőbe, amit ébredő egyháznak nevezek. Azután egy játékba kezdtem. Megpróbáltam egy mai levélrészletet írni, mai nevekkel, mai történetekkel. Esőköpenyünk vagy könyveink ma is ottmaradhatnak valakinél. Megkérhetjük egy testvérünket, hogy ha jön hozzánk, ugyan kanyarodjon el érte és hozza magával. Megkérdezhetjük valakitől: olvasta-e már ezt vagy azt a cikket ebben, vagy abban a folyóiratban. Nincs-e másolata egy írásról, vagy éppen nincs-e szüksége egy érdekes anyagra. Üdvözölhetjük A-ban X-et és családját, B-ben jó barátunkat, C-ben kedves nővérünket, D-ben egy imádkozó közösséget, E-ben egy bebörtönzött testvérünket. Rájöttem, ma is írónak apostoli levelek – legfeljebb nem olyan nagy szabásúak, mint Pálé – ma is élnek és tevékenykednek a mikrokoinoniákban, azaz a kisközösségekben,

apostolok, tanítók, próféták, diakónusok, A és B testvérek, hívjuk, ahogyan akarjuk. Ettől a meglátástól – őszintén megmondom – egyszerre fontosabb és sokat mondóbb lett a szentleckében nem szereplő hét sor, mint az, hogy Pál megharcolta a harcot, meg befutotta a pályát, meg hogy várja őt a koszorú. Megláttam ugyanis, hogy miféle közegben harcolt és miféle közegben futott. Emberek között.

Pál tudott személyekben gondolkodni, amikor az ország építéséről volt szó. Pál tudott embertől emberig erő kapcsolatokat kiépíteni, ahol a hivatal merevsége nem öli ki a lelket, az emberi melegséget. A mikrokozmosz mindig otthonos, családi és meleg. Pál fel tudta építeni a kicsikből a nagyot úgy, hogy mindig embereket látott maga előtt. Pál ugyanúgy tudott személyekben gondolkodni, amikor az országról volt szó, amint Jézus is tudott személyekben gondolkodni, amikor kisebb és nagyobb közösségekbe gyűjtötte tanítványait. A mikrokozmosz mindig áttekinthető, ismerhető és szerethető. Jézus személyekben tudott gondolkodni, mert abból a világból jött, ahol szintén csak személyekben gondolkodnak, ahol személyek szeretik egymást, ahol csak személyi vonatkozások vannak. Ahol nincsenek címek, csak genetikai kapcsolatok: Atya, Fiú, Lélek. A transzcendens közösség földi utánczói sem mondhatnak ennél sokkal többet, legfeljebb – helyzetükből következően – használják még a gyermek, a testvér, a szolga szavakat.

Meg kell látnunk az emberi személyiséget – ez korunk felfedezése, vagy újra felfedezése és mondanivalója. Fel kell ismerni és el kell ismerni, hogy minden embernek megvan az egyedi méltósága, egyéni lelkiismerete. Tudomásul kell venni, hogy közösségek csak úgy építhetők, hogy belenézünk az emberek szemébe és elfogadjuk őket sajátos, megismételhetetlen személyekként. Ha ezt tesszük, valóságos képet alkothatunk testvéreinkről, barátainkról, a velünk rokonszenvezőkről, de önmagunkról is. Rájöhetünk arra, hogy mi sem vagyunk angyalok, sőt alapanyagunkban ugyanolyan gyarlók vagyunk, mint más bokrokban dolgozó testvéreink, vagy bokrokon kívül élő keresztények. Talán néha még gyarlóbbak is. Látásmódunk segíthet mások és önmagunk megértésében, s ez jó dolog. Már előbbre jutottunk, ha el tudjuk mondani Pál testvérünkkel: azelőtt káromló, erőszakos és üldöző ember voltam. Azért találtam irgalomra, hogy Jézus Krisztus rajtam mutassa meg minden türelmét, példaképzil azoknak, akik a jövőben hisznek benne. Már előre jutottunk, ha el tudjuk mondani Roger Schütz-cel: mi tulajdonképpen hibák

gyűjteménye vagyunk, de olyan közösség, amelyben rajtunk kívül még Valaki részt vesz. Nos hát ezt a személyekből álló gyarló közeget szervezte szeretetközösséggé Jézus Krisztus az örömhír információjával.

Jegyezzük meg jól: informatíve szervezett szeretetközösség. Üzenetek, tudósítások indulnak és érkeznek személyektől személyekhez. Olyan információk, amelyek az örömhírt tartalmazzák, vagy a keresztyének mindennapi életével függnek össze. Ha ez az információ áramlás állandósul, akkor létrejön a testvérek között a kölcsönös szeretet kapcsolata is. Ez a jézusi kisközösség jellemzője. Szabad személyek párbeszéde az Országról, amely megtermi a szeretet gyümölcseit. Milyen stílusban folyik ez a párbeszéd? Két példát mondok rá.

Még egyetemi oktató koromban történt. A félév végén, a vizsgaidő kezdete előtt hirdetményt tettem ki a falitáblára a következő szöveggel: „Kérem a hallgatókat, hogy adják le az indexeiket az irodában aláírásra stb.” Egy-két nap múlva, egy idős kollégám félrehívott és így szólt: „Ne vedd rossz néven, de szeretnék mondani valamit. Ne így fogalmazd a hirdetést. Ezt kell írni: Felszólítom a hallgatókat ... vagy Utasítom a hallgatókat ... „vagy más olyasmit, ami kifejezi, hogy ők hivatalból engedelmeskedni kötelesek az előírásoknak. Megértettem a jóindulatú tanácsot, de nem hiszem, hogy új hirdetést tettem volna ki, már csak taktikai okokból sem, hiszen észrevehették volna a stílusváltozást. Egyébként azt gondoltam, hogy elég baj az, ha ilyen hirdetményeknek nincs hatása. Hogy evilági viszonylatban helyes volt-e a felfogásom, nem tudom. A témát átadom eldöntésre a pedagógiával vagy lélektannal foglalkozó szakembereknek. Azt azonban biztosan tudom, hogy a kisközösségekben csak kérhetek a testvérektől és nincs mód parancsolgatni, mivel a szeretet nem teszi lehetővé semmilyen kényszerítő akció végrehajtását. Pál sem érezte magát parancsnoki helyzetben, amikor Filemonhoz fordult Onezimus ügyében. Talán joga lett volna rá, hogy Jézus Krisztus nevében megparancsolja Filemonnak, hogy ne büntesse meg, hanem inkább szabadítsa fel rabszolgáját, mégis így ír: „én, az öreg Pál, aki most ... fogságot is szenvedek ... fiamért, Onezimusért könyörgök. ... Visszaküldöm őt, mint saját szívemet.”

Ez a mi stílusunk, mert a kisközösségekben nincs főnök, alkalmazó, alkalmazott, tulajdonos, kizsákmányoló. Csak szabad személyek vannak, akiket összetart Isten szeretete. E közösségekben más fogalmakkal beszélünk, mint a világi életben. Nálunk genetikai fogalmak

vannak: atya, fiú, gyermek, testvér. Jézus Krisztusban vagyunk valakinek gyermekei, másoknak szülei, sokaknak testvérei.

Sem az állam, sem a hivatalnok egyház nem akar ilyen közösségeket. E közösségeken nincs hatalma az erőszaknak, nem lehet belelátni az életükbe, nem ellenőrizhetők és nem is irányíthatók adminisztratív úton. Egy nem túl régi egyháztörténetben olvastam, hogy nincs más magyarázat az első keresztyén közösségek elleni gyűlöletre, mint az, hogy zártságukkal, „titkolózásukkal” kihívták maguk ellen a gonosz indulatokat. A rendszerető emberek számára sohasem szimpatikus az olyan közösség, amely a szent dolgokat nem adja profán kézre, nem engedi meg, hogy idegen elemek legyenek jelen, amikor a közösség legbensőbb ügyeiről van szó és nem hajlandó beleegyezni abba, hogy tevékenységét nem Istentől eredő erők előre korlátozzák. A hierarchia is nehéz helyzetben van. Akarja is a kisközösséget, meg nem is. Ez világjelenség. Baj van, tehát jöjjenek a laikusok és segítsenek. Másrészt tudatosan vagy ösztönösen érzi, hogy ha nagyon biztatják a laikusokat, akkor azok megszűnnek engedelmesen odafigyelni. Így aztán például, a genetikát akarják megszüntetni. Azt, hogy valakik valaki tanítványainak, lelki gyermekeinek vallják magukat. Szerintük ez a személyi kultusz és a góg forrása. Lehet. Mindazonáltal Pál büszkén vallotta magát valakik lelki atyjának és ebből nem származott semmi baj, sőt még jobban erősítette a közösséget. Hiszen, ha végig megyünk a lelki gyermekek és szülők Jézusig felmenő családfáján, akkor mindnyájan joggal érezhetjük magunkat a mennyei Atya gyermekeinek. Nem keresztyén dolog, de még a tisztesség-erkölcs ellen is van, ha le akarják tagdatni az emberekkel apjukat vagy anyjukat. Ugyanígy nem tagadható meg az a személy sem, akitől Krisztusban életet kaptam. Az egészséges egyház nem úgy él, hogy kiirtjuk a szülői kapcsolatokat, mert így lelencház leszünk, hanem úgy, hogy a szülők is barátai egymásnak. A genetikai kapcsolatok a mi bokrunkban is meghatározók. Ez sohasem fog tetszeni a kívülállóknak, még akkor sem, ha a halál elviszi az első szülői nemzedéket. Mi ugyanis élni akarunk akkor is, ha időről-időre át is kell rendeznünk a bennünket összetartó személyi vonatkozásokat.

Mit kell tennünk Jézus e kis családjában, hogy mindig jól és eredményesen éljünk? Részletes kifejtés nélkül elmondok néhány gondolatot. Együtt kell beszélgetnünk, folyamatosan kell tájékoztatnunk egymást hitünkről és életünkről. Együtt kell

dolgozunk elméleti és gyakorlati feladatok megoldásán. Együtt kell értékelnünk az elvégzett munkát. Meg kell hagynunk mindenki lelkiismereti szabadságát. Segítenünk kell egymást példával, tanáccsal, bírálattal. Képesse kell tenni magunkat a jézusi szellemben folytatott korrekt vitára. Erősíteni kell a közösséget benne élésünkkel, vagy visszatérésünkkel, ha beláttuk hibánkat. „Erősítsd meg testvéred a hitben” – énekeljük és ez számunkra nem sláger, hanem valóság. Aki már visszatérésével is erősítette a közösséget, az saját élményei alapján is tudja, hogy ezt a dalt néha nagyon nehéz énekelni.

Erősítem a közösséget a mindenki iránt érzett szolidaritással. Nem mindig könnyű kiállni a testvérem mellett, különösen, ha magam is tudom, hogy az ő helyében nem azt tettem volna, amit ő, hiszen összefogott kezekkel, egy alakulatban dolgozunk az Ország megvalósításáért. Az a kommunista agitátor, aki csak félig képzett, aki vulgáris megállapításokat mond és ezért egy kocsmai vitában vereséget szenved egy jobban képzett cipézmestertől, mert nem jól csinálta a dolgát, mert ügyetlen volt, mert elragadta a szenvedélye, mert felindultságában nem tudta tartani a száját, mondom, Marx Károlynak mégis ő az elvtársa és nem a tőkés pártját fogó cipész. Marx Károly vele fog közösséget vállalni, még ha messze el is marad elméleti és gyakorlati felkészültségben mesterétől. Éreznünk és ápolnunk kell ezt a szolidaritást, mert nehéz időkben nagy szükség lehet rá.

Töltsön el bennünket egészséges becsvágy. Hallom, hogy a B minősítés annyit jelent, mint becsvágyó. Nos, vállalom ezt a cégért. Az elmúlt század első felében még egészen jó hangzása volt az ilyen jelzőknek a profán élet területén is. Nem rossz dolog az, ha az ember törekszik barátai, testvérei megbecsülésére, hiszen, ha tisztességes barátaink és jó testvéreink vannak, akkor az ő becsülésüket csakis ténylegesen becsülésre méltó beszéddel és viselkedéssel szerezhetjük meg. Ezért rendkívül elégedett vagyok a B betű illetően magyarázatával, mivel helyesen fejezi ki azt, hogy viselői úgy akarnak élni, hogy külső jelek is mutassák evangéliumi odaadottságukat. Lehet, hogy holnap más jelzőn fognak élcelődni. Ne zavarjon titeket! Minden jó jelző lejárátható, ha nem teszünk mögé tartalmat. Törődjünk tehát a tartalommal. Amint a korábban jötteknek sem kell irigykedni a később munkába álltakra, mivel egy a jutalmunk. A fontos az, hogy akarjunk mindig magasabb szintre jutni úgy, hogy valóságos értékeket állítunk fedezetként a különféle elnevezések mögé. Ha gyűjtjük és megteremtjük ezeket

az értékeket, akkor nem fog meglepetésként hangzani, amit a közösségért agitálva befejezésként elmondok: új szintre lépni nem annyi, mint feladni egyéniségünk egy újabb darabját. Új szintre lépni annyi, mint lélekben és gyümölcsökben gazdagabbnak lenni. Új szintre lépni annyi, mint jobban odaadni Krisztusnak teljes egyéniségünket, csonkítatlan személyiségünket, minden értékünket.

A felnőtt ember szüleivel együtt, velük partnerként, maga is szülővé válva építi tovább a társadalmat,

A felnőtt keresztény emberek Krisztusban, szüleikkel együtt, velük partnerként, maguk is Krisztusban szülőkké válva építik tovább Isten Országát.

Az első a természet rendje, a második Krisztus szándéka.

Hogy mindenkit egybefogjon az Ő szeretete.

(folytatjuk)

SIMON PÉTER

A BOKOR LELKISÉGE

A Bokor mozgalom lelakiségének ismertetése nélkülözhetetlen része a munkámnak, mert a vizsgált történelmi események teológiai szempontú értelmezése ad pontos magyarázatot arra, hogy a Bokor közösség tagjait milyen hitbéli megfontolások befolyásolták döntéseik meghozásában. A történelemtudomány a jelenségek magyarázatára keresi a választ, és ha ez a válasz adott esetben teológiai környezetben fogant vagy teológiai indíttatású, akkor a teológiai magyarázatot egy történész sem hagyhatja figyelmen kívül. A Bokor ma ismert lelakiségének alapja az 1960-as évek második felében lett megalapozva, mert ekkor született meg a már említett, Keressétek az Isten Országát című ötkötetes mű, mely a közösség eszmeiségét hordozta magában. A Bokor lelakiség összefoglalásakor Schanda Beáta Vigiliába írt tanulmányát használtam forrásként. Azért nem hagyatkoztam csak a KIO-ra és Bulányi Györgyre, mert Schanda Beáta munkájában árnyaltabb képet tud mutatni a közel 30 év alatt megélt és gyakorlott Bokor lelakiségről.

„A közösség összetartozásának máig alapja - és szinte feltétele - a Jézusi örökséggel, a Szeretet-Isten képpel és az ebből fakadó etikával történő azonosulás. Isten egyenlő a szeretettel, és a Szentháromság nem más,